

MONETAIRE GESCHIEDENIS VAN NEDERLAND

EEN HOORCOLLEGE OVER
DE LESSEN UIT HET
MONETAIRE VERLEDEN
VOOR HEDEN EN TOEKOMST

door Edin Mujagić

INHOUDSOPGAVE

College 1. Denkend aan Holland, denk ik aan de gulden

H1. Inleiding

H2. Het belang van geschiedenis in het algemeen en in economisch opzicht in het bijzonder

H3. Vertrouwen komt te voet en gaat te paard

H4. Geschiedenis van de Nederlandse gulden

College 2. Gulden maakt plaats voor de euro: wat kan de euro leren van de gulden?

H5. Vaarwel gulden, welkom euro

H6. Beleid van de ECB

H7. Het monetaire DNA van DNB

H8. De gulden in eigen land

College 3. Gulden in den vreemde en de lessen uit het gulden-tijdperk voor het heden en de toekomst

H9. De gulden buiten Nederland

H10. Les 1: de gulden snede voor een munt

H11. Les 2: centrale banken moeten geboeid zijn.

H12. Antwoorden op de twee hoofdvragen

Aanbevolen literatuur

EDIN MUJAGIĆ

Edin Mujagić is een Bosnisch-Nederlandse macro-econoom, publicist en spreker. Hij studeerde monetaire economie aan de Universiteit van Tilburg bij Sylvester Eijffinger. Hij is thans hoofdeconoom bij OHV Vermogensbeheer en specialist in monetaire economie en centrale banken. Daar schrijft en spreekt hij regelmatig over, in binnen- en buitenland. Van zijn hand zijn ook boeken verschenen, waaronder *Tien jaar euro: biografie van een jonge wereldmunt*, *Geldmoord: hoe de centrale banken ons geld vernietigen* en meest recentelijk *Boeiend en geboeid: een monetaire geschiedenis van Nederland sinds 1814/1816*. Dat laatste boek werd gepresenteerd in de portrettenzaal van De Nederlandsche Bank waarbij het eerste exemplaar werd overhandigd aan Klaas Knot, President van DNB.

RODE HOED

Dit hoorcollege is georganiseerd in samenwerking met De Rode Hoed. De Rode Hoed biedt ruimte voor verwondering over de wereld om ons heen. Met de kunst van het woord en onderzoekende programma's reflecteren we op ons denken en doen. De programma's van De Rode Hoed geven je concrete handvatten en/of stof tot nadenken.

Kijk voor meer informatie op www.rodehoed.nl

College 1. Denkend aan Holland, denk ik aan de gulden

H1. Inleiding, waarom dit hoorcollege

De euro viert zijn twintigjarig bestaan. Het tweede decennium van zijn bestaan werd gekenmerkt door de ergste financiële en economische crisis in bijna een eeuw. Om de euro te redden, zijn vele, ook uitzonderlijke, maatregelen genomen. In het kielzog daarvan zijn in Nederland twee vragen met betrekking tot de gemeenschappelijke munt die het onderwerp zijn van een vaak verhitte discussie: is de euro een goede munt voor Nederland en of Nederland de euro moet verlaten en terugkeren naar de gulden.

Op het eerste gezicht lijkt het er sterk op dat op die vragen alleen een subjectief antwoord mogelijk is, waardoor de discussie nooit afgesloten kan worden. Die schijn bedriegt. Het is mogelijk een onderbouwd objectief antwoord te geven op beide vragen. De antwoorden zitten opgesloten in de monetaire geschiedenis van Nederland.

H2. Het belang van geschiedenis in het algemeen en in economisch opzicht in het bijzonder

Omdat ik in het hoorcollege, zoals in hoofdstuk 1 genoemd, lessen uit de historie zal trekken, zal ik in dit hoofdstuk aangeven waarom het bestuderen van de historie zo belangrijk is en aangeven dat dat een van de grote omissies in ons economisch onderwijs is: er wordt heel weinig tot geen aandacht geschonken aan economische geschiedenis. Ik leg ook, kort want geen hoorcollege daarover, uit waarom dat zo is. De term verwiskundisering van de economie wordt geïntroduceerd.

H3. Vertrouwen komt te voet en gaat te paard

De euro is 20 jaar oud. Behalve terugkijken, wordt er ook vooruit gekeken. Brussel wil graag dat de euro een echte wereldmunt wordt. Daarvoor is het nodig dat de rest van de wereld veel vertrouwen in de euro krijgt. Dat vertrouwen op zijn beurt komt wel als de munt sterk en stabiel is. In dit hoofdstuk laat ik zien waarom dat het geval is. Ik sluit af met het noemen van enkele voorbeelden van zulke munten uit het verleden. Zoals onze gulden. Hoe onze gulden zo'n munt is geworden, en dus wat voor beleid moet je voeren als muntunie, is waar we in de rest van het hoorcollege op in zullen gaan.

H4. Geschiedenis van de Nederlandse gulden, belangrijke data

Een overzicht van de historie van de gulden met aandacht voor belangrijke jaartallen in die historie. Hierin zal duidelijk worden gemaakt waarom bijvoorbeeld 1814 en 1816 belangrijke jaren zijn in dit opzicht.

College 2. Gulden maakt plaats voor de euro: wat kan de euro leren van de gulden?

H5. Vaarwel gulden, welkom euro

In dit hoofdstuk staan we stil bij het begin van het jongste monetaire hoofdstuk in de Nederlandse monetaire historie, namelijk de introductie van de euro. We zullen ingaan op de ontstaansgeschiedenis van de munt en de instelling introduceren die later in het hoorcollege veelvuldig aan bod zal komen, de Europese Centrale Bank, de hoedster van de euro.

H6. Beleid van de ECB

In dit derde hoofdstuk van het tweede college werpen we een blik op de ECB. Waar zetelt de bank, wie vormen het bestuur, wat wordt de bank geacht te doen en andere gerelateerde vragen komen aan bod. Dit omdat het beleid van de ECB (lage rentes) een belangrijke bron van ontevredenheid over de euro is. Ik sluit dit hoofdstuk af met de opmerking dat het een illusie is om te denken dat onze centrale bank, De Nederlandsche Bank, een ander beleid had gevoerd als we geen euro hadden gehad.

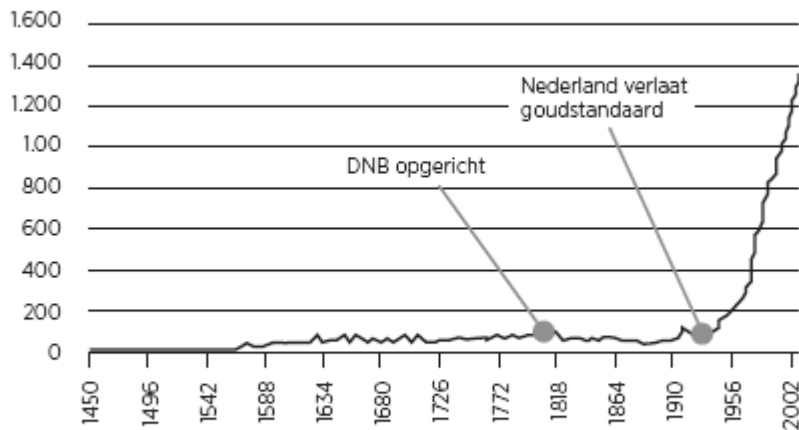
H7. Het monetaire DNA van DNB

De laatste opmerking van het hoofdstuk hierboven is een bruggetje naar het eerste hoofdstuk van dit deel van het hoorcollege. In dit hoofdstuk leg ik uit wáárom het een illusie is dat DNB een ander beleid had gevoerd dan de ECB in het laatste decennium als ook wat voor beleid de bank sinds de oprichting heeft gevoerd. We zullen als het ware het monetaire DNA van DNB ontleden.

H8. De gulden in eigen land

In dit hoofdstuk kijken we naar de gevolgen van het beleid voor de gulden, waarbij we ons focussen op de gevolgen in eigen land. De termen als inflatie en koopkracht passeren de revue.

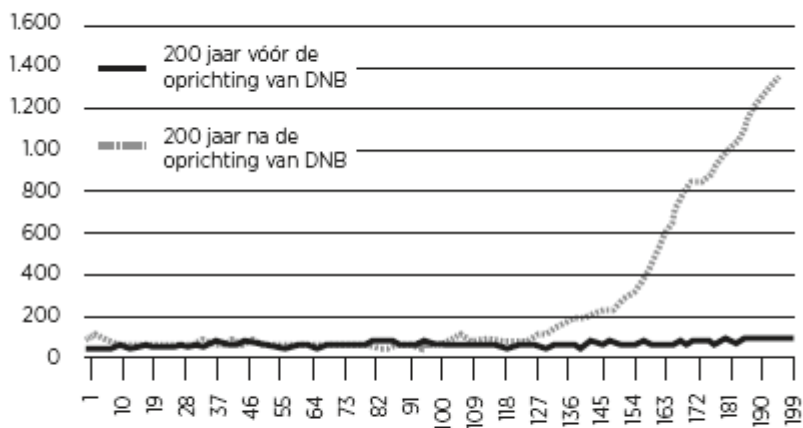
Inflatie in Nederland door de eeuwen heen

Indexcijfer, basisjaar 1995

Bron: Instituut voor Sociale Geschiedenis

Prijzontwikkeling 200 jaar vóór en 200 jaar ná de oprichting van DNB...

Inflatie in Nederland, index (basisjaar 1995). 200 jaar voor de oprichting van DNB betreft de periode 1614 - 1814. Als de lijn stijgt, stijgen de prijzen.

Bron: Instituut voor Sociale Geschiedenis / eigen berekeningen

College 3. Gulden in den vreemde en de lessen uit het gulden-tijdperk voor het heden en de toekomst

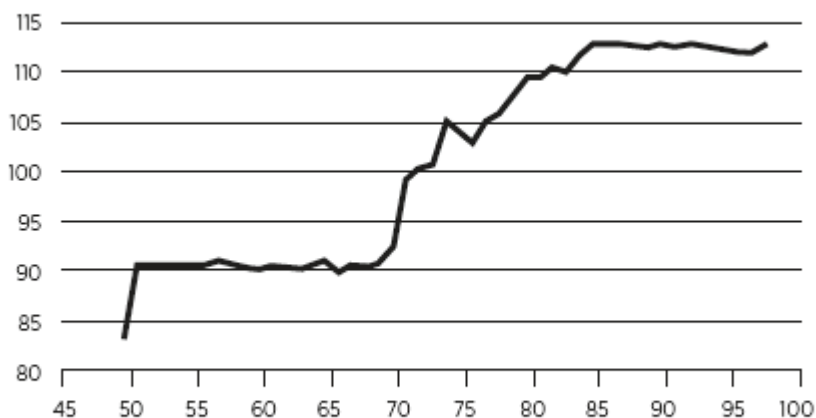
H9. De gulden buiten Nederland

In dit hoofdstuk van college 3 doen we hetzelfde als in het laatste stuk van vorige college alleen dan met de focus op het buitenland. Dit om de status van de gulden buiten onze landsgrenzen weer te geven. Termen als de wisselkoers van de gulden en vertrouwen vallen vaak in dit hoofdstuk, het hoofdstuk dat ik zal afsluiten met de conclusie dat de gulden alles was en had wat de euro wil zijn en hebben. Dat kwam niet zomaar uit de lucht vallen, maar is het resultaat van het gevoerde beleid in ons land door de decennia en zelfs eeuwen heen.

Nu we vastgesteld hebben dat de gulden dat was wat de euro wil zijn én hoe het zo gekomen is dat de gulden was wat die is geweest, kunnen we lessen uit onze monetaire historie trekken die het mogelijk maken de aan het begin genoemde vragen, of de euro een goede munt is voor Nederland en of Nederland uit de euro moet treden, te beantwoorden.

Vrijheid voor DNB betekent zwakkere gulden

Wisselkoers gulden/Duitse mark (lijn omhoog = gulden zwakker)

Bron: Greef, Hilbers en Hoogduin (1998)

Ontwikkeling van de waarde van de gulden tegenover belangrijke munten sinds 1982

Munt	Koersverandering (in %)*	Munt	Koersverandering (in %)*
Amerikaanse dollar	+25	Deense krona	+11
Japanse yen	-43	Zweedse krona	+47
Belgische frank	+15	Britse pond	+33
Duitse mark	-2,8	Noorse krona	+42
Griekse drachme	+50	Zwitserse frank	-1,5
Spaanse peseta	+36	Canadese dollar	+42
Franse franc	+22	Australische dollar	+58
Ierse pond	+27	Nieuw-Zeelandse dollar	+23
Italiaanse lire	+44	Singapore dollar	-5
Oostenrijkse schilling	-2,3	Hong Kong dollar	+45
Portugese escudo	+20	Zuid Afrikaanse rand	+50
Finse markka	+20	Europese rekeneenheid ECU **	+17

Bron: DNB / eigen berekeningen

* Voor alle munten geldt dat koersverandering betrekking heeft op de periode 1982 - 1998 behalve voor de Griekse drachme (vanaf 1989), Portugese escudo (vanaf 1989), Spaanse peseta (vanaf 1983), Finse markka (vanaf 1991), Nieuw-Zeelandse dollar (vanaf 1989) en de Zuid Afrikaanse rand (vanaf 1992).

** ECU staat voor European Currency Unit. De ECU was de in 1979 ingevoerde rekeneenheid van de Europese Unie. De ECU bestond uit een mandje waarin de munten van de lidstaten van de Europese Unie zaten. Het aandeel van elke munt was afhankelijk van de omvang van het bruto binnenlands product van dat land. De ECU is op 1 januari 1999 vervangen door de euro.

H10. Les 1: de gulden snede voor een munt

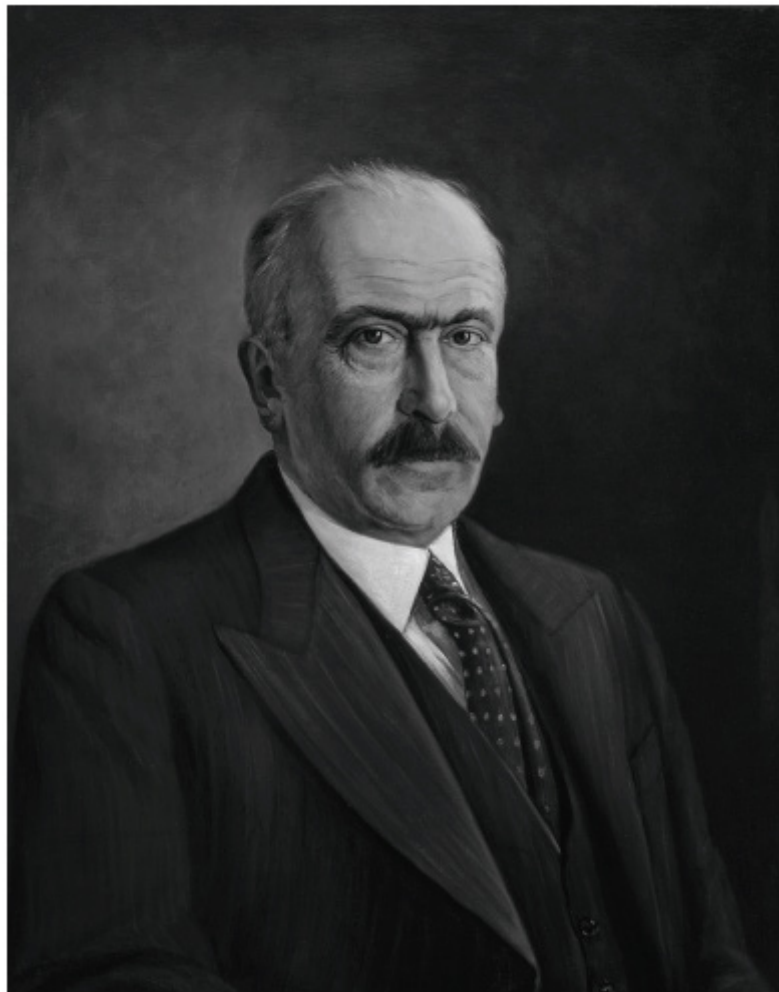
In dit hoofdstuk staan de met elkaar verbonden lessen centraal dat lage inflatie (nastreven) goed is en hoge inflatie niet en dat een sterke munt te prefereren is boven een zwakke munt.

H11 Les 2: centrale banken moeten geboeid zijn.

In dit hoofdstuk betoog ik dat de centrale banken weinig manoeuvreerruimte moeten hebben en onafhankelijk moeten zijn van de politiek, een combinatie die ik vergelijk met geboeid zijn. Met die conclusie als meetlat ga ik vervolgens in op de ECB anno nu en leg ik uit dat we te maken hebben met een monetaire paradigma die alle lessen uit het verleden negeert...met alle mogelijke gevolgen van dien.

H12. De antwoorden

In dit hoofdstuk gaan we, gebruikmakend van de inhoud van het hoorcollege, de twee vragen genoemd in het begin, beantwoorden.

Leonardus Trip, DNB-president tussen 1931 en 1941 en 1945-1946

Aanbevolen literatuur

- Bolten, J. (2001), *Het Nederlandse bankbiljet 1814-2002: vormgeving en ontwikkeling*, Primavera Pers
- Dunnen, E. den, (1973), 'Monetary Policy in the Netherlands', in: *Monetary Policy in Twelve Industrial Countries*, (ed. K. Holbik), Federal Reserve Bank of Boston
- Eijffinger, S.C.W., (1986), 'Over de beheersbaarheid van de geldhoeveelheid: een macro-economische analyse voor Nederland, proefschrift, Universiteit van Amsterdam
- Fase, M.M.G., 'The Rise and Demise of Dutch Monetarism; or, the Schumpeter-Koopmans-Holtrop Connection', *History of Political Economy*, vol. 26, no. 1, p. 21-38, 1994.
- Groeneveld, R., (2001), *Vaarwel gulden: 750 jaar historie 1252-2002*, Image Books Factory
- Hart, 't M., Jonker, J. en Van Zanden, J.L., (1997), *A financial history of the Netherlands*, Cambridge University Press
- Hilbers, P.L.C. en Hoogduin, L.H., (1996), *Monetair Beleid in Vogelvlucht. Ontwikkelingen in de Nederlandse Monetaire Politiek na de Tweede Wereldoorlog, Financiële en Monetaire Studies 1995-1996* no. 4, Groningen
- Holtrop, M.W., (1970), 'On the effectiveness of monetary policy: the experience of the Netherlands in the years 1954-1969', in: *Journal of Money, Credit and Banking*, mei 1970
- Laar, H.J.M., (1978), *Opperbankier en wetenschapsman Willem Cornelis Mees*, Martinus Nijhoff
- Mujagić, Edin (2016), *Boeiend en geboeid: een monetaire geschiedenis van Nederland sinds 1814/1816*
- Szász, André (2001), *De euro: Politieke achtergronden van de wording van een munt*, Mets&Schilt
- Zijlstra, Jelle (1993) *Per slot van rekening*, Uitgeverij Contact
- Wiersma, Geertje (1998), *Johanna Borski, Financier van Nederland 1764 – 1846*, Prometheus

COLOFON

Home Academy Publishers geeft hoorcolleges uit voor thuis en onderweg. Direct te downloaden of onbeperkt te streamen in de Home Academy Club. Interessante onderwerpen, van geschiedenis tot natuurwetenschappen, voorgedragen door boeiende sprekers. Zo kunt u kennis opdoen in de auto, in de trein, op de fiets of thuis op de bank. Download de Home Academy app voor het beluisteren van onze hoorcolleges op een smartphone of tablet.

Kijk verder op WWW.HOME-ACADEMY.NL

UITGAVE Home Academy Publishers
Middelblok 81
2831 BK Gouderak
Tel: 0182 - 37 00 01
E: info@home-academy.nl

OPNAME Sandro Ligtenberg (Amsterdam, april & mei 2019)
STEM INLEIDING F.C. van Nispen tot Sevenaer
MUZIEK Cok Verweij
MASTERING Sandro Ligtenberg
VORMGEVING Floor Plikaar

© Copyright 2019 Home Academy Publishers, Den Haag
ISBN 978 90 8530 191 2
NUR 77, 78

Allerechten voorbehouden. Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, uitgeleend, verhuurd, uitgezonden, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door (foto)kopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaand schriftelijk toestemming van de uitgever.